

PRIJEDLOG AKCIONOG PLANA
ZA PRIPREMU, PROVOĐENJE I DISEMINACIJU REZULTATA POPISA POLJOPRIVREDE U BOSNI I HERCEGOVINI
2023. – 2026.

I. UVOD

Popis poljoprivrede predstavlja jedan od ključnih stubova nacionalnog statističkog sistema, a u mnogim državama često je jedina aktivnost koja osigurava proizvodnju statističkih informacija o strukturi gazdinstava i drugim relevantnim aspektima poljoprivrednog sektora. Istovremeno, to je jedini instrument za prikupljanje podataka koji osigurava informacije o gazdinstvima na najnižem geografskom nivou i zato je ključni izvor informacija za vlade i donosiocima odluka u brojnim državama.

Popis poljoprivrede je izuzetno značajno statističko istraživanje za Bosnu i Hercegovinu. Prije svega, zato što će prvi put, nakon više od 60 godina, osigurati kvalitetne podatke za analize stanja i potencijala, kao i za strateško planiranje razvoja sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja na svim nivoima organizovanja.

Također, provedbom punog Popisa poljoprivrede u skladu s međunarodnim statističkim standardima, Bosna i Hercegovina će ispuniti jednu od prioritetnih obaveza u okviru Procesu stabilizacije i pridruživanja i time olakšati svoj put u Evropsku uniju.

Posljednji cjeloviti Popis poljoprivrede proveden je 1960. godine, dok je 1969. godine proveden metodom uzorka (20% poljoprivrednih gazdinstava i uključena su društvena i individualna gazdinstva). Popisi poljoprivrede 1971., 1981., 1991. i 2013. godine uključeni su u popis stanovništva. Međutim, ovakav način prikupljanja podataka na dobrovoljnoj bazi nije mogao dati pravu sliku stanja, što je jedan od razloga za provođenje detaljnog popisa.

Evropski parlament i Vijeće EU donijeli su novu legislativu i preporuke koje se odnose na statistiku strukture poljoprivrednih gazdinstava.

Uredba (EU) 2018/1091 Evropskog parlamenta i Vijeća od 18. jula 2018. o integrisanoj statistici na nivou poljoprivrednih gazdinstava i stavljanju izvan snage Uredaba (EZ) br. 1166/2008 i (EU) br. 1337/2011.

Ovom se Uredbom uspostavlja okvir za statistiku na nivou poljoprivrednih gazdinstava i omogućuje povezivanje informacija o strukturi s informacijama, o proizvodnim metodama, mjerama ruralnog razvoja, poljoprivredno-okolišnim aspektima i drugim povezanim informacijama.

Uredbom su određene glavne definicije koje će se koristiti u Popisu poljoprivrede kao i izvori podataka i metode prikupljanja istih.

Također provođenje Popisa poljoprivrede će biti i u skladu sa preporukama Svjetskog programa za Popis poljoprivrede 2020, FAO-UN (World Programme for the Census of Agriculture 2020, FAO-UN) koji pruža podršku i daje smjernice zemljama za provedbu nacionalnih poljoprivrednih popisa i jedan je od važnijih korisnika dobivenih podataka popisom poljoprivrede. Prikupljeni podaci im daju snimku stanja poljoprivrednog sektora zemlje i te informacije su od vitalnog značaja za poljoprivredno planiranje i donošenje politika, istraživanje i razvoj te praćenje uticaja poljoprivrede na okoliš.

Popisom poljoprivrede se obuhvaćaju podaci o:

- broju, veličini i tipovima farmi kao i načinu organizovanja (porodična poljoprivredna gazdinstva, preduzeća ili obrtnici),
- površinama i vrstama uzgajanih kultura kao i o površinama poljoprivrednog zemljišta prema načinu korištenja,
- obradi i održavanju poljoprivrednog zemljišta,
- broju i vrstama uzgajanih životinja kao i načinu držanja istih,
- poljoprivrednoj mehanizaciji,
- radnoj snazi i ostalim aktivnostima na farmama,
- indikatorima koji su važni za okoliš i ruralni razvoj.

Popis je važan u odnosu na druge regulatorne poljoprivredne informacione sisteme. On je neophodan za postavljanje tipologije farmi i uzorka za FADN (Farm Accountancy Data Network), odnosno u prijevodu sistem poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka.

Podaci dobiveni Popisom poljoprivrede 2024. godine omogućiti će pregled stanja poljoprivrede u Bosni i Hercegovini na državnom, entitetskom, kantonalnom, lokalnom nivou i na nivou gazdinstava, kao i formiranje kvalitetnog okvira za provođenje redovnih istraživanja, koja će biti usklađena s međunarodnim standardima i zajedno sa ovim popisom, predstavljati okosnicu budućeg sistema statistike poljoprivrede.

Sektor poljoprivrede je jedan od najvažnijih sektora bosanskohercegovačke ekonomije. Karakterizira ga veliki broj malih poljoprivrednih gazdinstava koja ipak značajno doprinose BDP-u zemlje (udio bruto dodane vrijednosti u poljoprivredi u periodu 2015.-2021. godine, prosječno je iznosio 5,7%). Iako Popis poljoprivrede nije proveden, statističke institucije u Bosni i Hercegovini procjenjuju da značajan dio bosanskohercegovačkog stanovništva živi u seoskim, poljoprivrednim područjima.

Nedostatak pouzdanih i tačnih poljoprivrednih, ali također i katastarskih podataka čini razvojne politike i strategije teškim, ako ne i nemogućim.

Prema Acquis Communautaire, (tj. pravnoj stečevini ili pravu Evropske zajednice), osnovnu komponentu poljoprivrednog informacionog sistema čini Popis poljoprivrede/Istraživanja strukture farmi. BiH je trenutno jedina zemlja u Evropi (uključujući i zemlje zapadnog Balkana) koja nema osnovnih strukturnih podataka o poljoprivrednim gazdinstvima, odnosno nema proveden sveobuhvatni Popis poljoprivrede.

U međuvremenu je Delegacija EU u BiH odobrila projekt Podrška popisu poljoprivrede u BiH s tri statističke institucije kao korisnicima i GOPA konzorcijem odgovornim za implementaciju. Projekt je započeo 28. avgusta 2023. godine, a početni sastanak organizovan je 07. septembra 2023. godine.

Popis poljoprivrede u Bosni i Hercegovini se planira provesti u periodu od 01.10.2024. do 15.12.2024.godine.

II. STRATEŠKI CILJEVI I STVARANJE UVJETA ZA OSTVARENJE PLANA

U skladu sa ¹ Informacijom o potrebi za pripreme, provođenje i diseminaciju Popisa poljoprivrede u periodu od 2023. - 2026. godine postavljani su sljedeći ciljevi:

1. Izvršiti sve potrebne pripreme za provođenje Popisa poljoprivrede.
2. Prikupiti tačne i pouzdane poljoprivredne podatke o strukturi poljoprivrednih gazdinstava, uključujući PES (Post Enumeration Survey), odnosno Postpopisno istraživanje.
3. Obraditi i publikovati rezultate Popisa poljoprivrede, što će omogućiti vladama, poljoprivrednim proizvođačima i ostalim korisnicima razvijanje sveobuhvatnih poljoprivrednih politika vitalnih za budući ekonomski razvoj zemlje.
4. Na osnovu podataka iz Popisa poljoprivrede napraviti dobru statističku osnovu za istraživanja na uzorku kao i sva druga istraživanja u okviru statističkog sistema u Bosni i Hercegovini.

¹ U junu 2023.godine je usvojena Informacija o potrebi pripreme, provođenja i diseminacije Popisa poljoprivrede u BiH 2023.-2026. i formirana Interresorna radna grupa za pripremu Akcionog plana.

RIZICI KOJI MOGU UGROZITI PLANIRANI TERMIN PROVOĐENJA POPISA POLJOPRIVREDE:

1. Kašnjenje s raspisivanjem javnog konkursa, za nabavku softvera i hardverske opreme.
2. Dužina trajanja javne nabavke i isporuke opreme.
3. Nemogućnost pravovremenog osiguravanja potrebnog broja popisivače i njihove obuke zbog nedostatka radne snage.

Akcioni plan predviđa aktivnosti kojima se osiguravaju uvjeti za njegovu implementaciju, što se prije svega odnosi na tri strateške mjere/cjeline:

- A. Pripreme za Popis poljoprivrede;
- B. Implementacija Popisa poljoprivrede i Postpopisnog istraživanja;
- C. Obrada (uključujući validaciju i kontrole istih) i publikovanje rezultata Popisa poljoprivrede.

Za svaku stratešku mjeru određene su aktivnosti koje će doprinijeti postizanju strateških ciljeva Akcionog plana.

PRAVNI OKVIR :

Sve tri statističke institucije su saglasne da pravni okvir za provođenje Popisa poljoprivrede u BiH na nivou BiH i na nivou entiteta bude jedinstven pravni akt u formi *Odluke o pripremi, provođenju i diseminaciji rezultata Popisa poljoprivrede u BiH 2023.-2026.*

Ovim pravnim aktom će se definisati institucije odgovorne za provođenje popisa (Agencija za statistiku, Federalni zavod za statistiku i Republički zavod za statistiku Republike Srpske) i njihove nadležnosti, period provedbe popisa, sadržaj popisa poljoprivrede, popisne jedinice, metodologija, način prikupljanja podataka, obrada podataka i njihova zaštita, način formiranja i razmjene baza podataka, formiranje Statističkih registara poljoprivrednih gazdinstava i druga bitna pitanja koja je potrebno definisati nakon što je sve prethodno navedeno usaglašeno, a prije samog početka provođenja popisa.

Planirano je da se Popis poljoprivrede finansira iz državnog budžeta, entitetskih budžeta i budžeta Distrikta Brčko, te iz sredstava tehničke podrške EU delegacije (projekt Podrška popisu poljoprivrede u BiH 2023. -2026).

Strateška mjera B. Implementacija Popisa poljoprivrede i Postpopisnog istraživanja (PES)				Rok za realizaciju																Finansije
				2023.				2024.				2025.				2026.				
Redni broj	Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Saraduju	Januar-mart	April-juni	Juli-septembar	Oktobar-decembar	Januar-mart	April-juni	Juli-septembar	Oktobar-decembar	Januar-mart	April-juni	Juli-septembar	Oktobar-decembar	Januar-mart	April-juni	Juli-septembar	Oktobar-decembar	
B.1.	Implementacija terenskog rada	BHAS, FZS, RZS RS Popisne komisije	GOPA								X									
B.1.1.	Praćenje i kontrola rada popisivača na terenu	BHAS, FZS, RZS RS Popisne komisije	GOPA								X									
B.1.2.	Metodološka i IT podrška	BHAS, FZS, RZS RS	GOPA								X									
B.1.3.	Kontrola podataka poslanih u bazu	BHAS, FZS, RZS RS	GOPA								X									
B.1.4.	Help Desk	BHAS, FZS, RZS RS	GOPA						X	X										
B.2.	Provođenje PES istraživanja	BHAS, FZS, RZS RS	GOPA									X	X							

Strateška mjera C. Postpopisne aktivnosti uključujući obradu i publikovanje rezultata Popisa poljoprivrede				Rok za realizaciju																Finansije
				2023.				2024.				2025.				2026.				
Redni broj	Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Saraduju	Januar-mart	April-juni	Juli-septembar	Oktobar-decembar	Januar-mart	April-juni	Juli-septembar	Oktobar-decembar	Januar-mart	April-juni	Juli-septembar	Oktobar-decembar	Januar-mart	April-juni	Juli-septembar	Oktobar-decembar	
C.1.	Uspostava jedinstvene strukture baze podataka (analiza, kontrola i validacija materijala, priprema obračuna i isplata učesnika...)	BHAS, FZS, RZS RS	GOPA								X	X								
C.2.	Analiza PES	BHAS, FZS, RZS RS	GOPA									X								
C.3.	Obrada i validacija podataka	BHAS, FZS, RZS RS	GOPA									X								
C.4.	Tabeliranje i analiza podataka	BHAS, FZS, RZS RS	GOPA									X	X							
C.5.	Diseminacija podataka	BHAS, FZS, RZS RS	GOPA									X	X							
C.6.	Izrada i slanje Izveštaja o kvaliteti	BHAS, FZS, RZS RS	GOPA											X	X					

C.7.	Priprema Eurofarm baze za slanje u Eurostat	BHAS, FZS, RZS RS	GOPA						X	X	X	X	X	X						
C.8.	Dodatne analize, izrada posebnih publikacija	BHAS, FZS, RZS RS	GOPA											X	X					
C.9.	Formiranje Statističkih Registara poljoprivrednih gazdinstava	BHAS, FZS, RZS RS	GOPA, MVTEO BIH, MPŠiV RS, FMPVŠ i OPŠiV BD												X					

Skraćenice u matrici Akcionog plana

AGENCIJA ZA STATISTIKU BOSNE I HERCEGOVINE	BHAS
MINISTARSTVO FINANSIJA I TREZORA BIH	MFT BIH
MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOSA BOSNE I HERCEGOVINE	MVTEO BIH
FEDERALNI ZAVOD ZA STATISTIKU BOSNE I HERCEGOVINE	FZS
REPUBLIČKI ZAVOD ZA STATISTIKU REPUBLIKE SRPSKE	RZS RS
MINISTARSTVO FINANSIJA REPUBLIKE SRPSKE	MF RS
FEDERALNO MINISTARSTVO FINANSIJA	FMF
FEDERALNO MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, VODOPRIVREDE I ŠUMARSTVA	FMPVŠ
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE REPUBLIKE SRPSKE	MPŠiV RS
ODJELJENJE ZA POLJOPRIVREDU, ŠUMARSTVO I VODOPRIVREDE VLADE BRČKO DISTRIKTA	OPŠiV BD